

Миодраг Н. Симовић*

МЕЂУНАРОДНО КРИВИЧНО ПРАВОСУЂЕ: НАСТАНАК И ИСТОРИЈСКА ЕВОЛУЦИЈА

doi: 10.7251/GPF1404079S

Прегледни чланак

Сажетак: *Идеја универзалног кривичног правосуђа има своје коријене далеко уназад у људској историји. Међутим, тек су се у 20. вијеку такве идеје почеле конципирати као правна питања. На путу успостављања индивидуалне кривице у међународном кривичном праву стајале су двије главне препреке. Прво, у класичном међународном праву су државе, а не појединци били искључиви субјекти. Зато је утврђивање кривичних норми међународног права, прије свега, захтијевало признавање појединца као субјекта међународног права. Друго, било је неопходно да се превазиђе одбрамбени став држава према спољним утицајима, што је било укоријењено у концепту суверенитета. Те препреке су ипак превазиђене. У том контексту, развој међународног кривичног права био је подстакнут општом тенденцијом савременог међународног права да се ојача положај појединца.*

Кључне ријечи: *кривично правосуђе, Версајски мировни споразум, Нирнбершки статут, Хашки трибунал, Међународни кривични суд.*

---

* Академик проф. др Миодраг Н. Симовић, редовни професор Правног факултета у Бањој Луци и потпредсједник Уставног суда Босне и Херцеговине, дописни члан Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине и инострани члан Руске академије природних наука.

1. Уводне напомене

Страхоте нацистичке тираније у Другом свјетском рату су биле прве које су довеле до прихватања међународне кривичне одговорности.¹ Некажњавање починиоца нацистичких злочина сматрано је неприхватљивим и дио међународне заједнице је позвао на заједничко дјеловање. Побједничке силе одговориле су овим захтјевима, стварајући међународне кривичне судове.

У деценијама послје ужаса Другог свјетског рата и геноцида који је извршен над појединим народима, међународна јавност је била изнова шокирана злочинима које су наредиле или прикриле владе појединих држава. Међутим, Хладни рат² и недостатак политичке воље је спријечио употребу казних мјера против злочина које су финансирале државе. Тако је развој међународног кривичног права резултат неких од најмрачнијих поглавља у људској историји.³ С друге стране, претходно су били потребни политички услови да би идеја опште правде била спроведена у пракси.

Одмах након Другог свјетског рата међународно кривично право се уобличио у „Нирнбершким принципима“ (Nuremberg Principles), набројаним у Статуту Међународног војног суда у Нирнбергу (Charter of the International Military Tribunal at Nuremberg), коју је примијенио Нирнбершки суд и потврдила Генерална скупштина УН-а. Од средине деведесетих година прошлог вијека рад судова које су формирале УН за бившу Југославију и Руанду, потврдио је правни положај међународног кривичног права као обичајног права (customary law). Римски статут Међународног кривичног суда⁴ (ICC Statute), који је ступио на снагу 1. јула 2002.

¹ О настанку међународног кривичног права, Bassiouni, M. Cherif (2008). *International criminal law*. Vol.3. Multilateral and Bilateral Enforcement Mechanisms vol.II, Nijoff.31; Cassese, Antonio (2003). *International criminal law*. Oxford University Press. 15 .

² Енгл. Cold War.

³ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press, 3.

⁴ The Rome Statute of the International Criminal Court.

године,⁵ представља прву разумљиву кодификацију међународног кривичног права⁶ и потврђује и разјашњава обичајно међународно кривично право.⁷

2. Версајски мировни споразум

Почетни корак ка успостављању индивидуалне кривичне одговорности у међународном праву може се наћи у Версајском мировном споразуму (the Treaty of Versailles)⁸, склопљеног 28. јуна 1919. године,⁹ који утврђује: „Савезничке и придружене силе јавно изводе пред суд Willaama II Hohencollerna, бившег њемачког цара, за врховну повреду међународног морала и неповредивости уговора“.¹⁰

Међународни суд је требало да се оснује да суди Kaiseru (цару).¹¹ Затим, мировним уговором је утврђено да савезничке силе суде лицима пред њиховим војним судовима „за кршење закона и обичаја рата“.¹² Да би ово било могуће, њемачка влада је по Мировном уговору била дужна да преда ратне злочинце¹³ и да помогне

---

⁵ Scharf, P. Michael (1998). *Results of the Rome Conference for an International Criminal Court*. The American Society of International Law.

⁶ Bolton, R. John (2002). *International Criminal Court: Letter to UN Secretary General Kofi Annan*. US Department of State.

⁷ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 4.

⁸ French: *Traité de Versailles*.

⁹ Henig, Ruth (2013). *Versailles and After, 1919–1933*. Routledge, 17 i Keylor, William (1998). *The Legacy of the Great War: Peacemaking, 1919*. Boston and New York: Houghton Mifflin, 34.

¹⁰ Версајски споразум, члан 227. став 1.

¹¹ Версајски споразум, члан 227. став 2. Суд је требало да има пет судија, од којих ће по један бити именован од САД, Велике Британије, Француске, Италије и Јапана.

¹² Версајски споразум, члан 228. став 1. и члан 229. став 1. и 2. који предвиђају међународне војне судове, ако су злочини почињени над грађанима различитих земаља.

¹³ Версајски споразум, члан 228. став 2. Било је упитно у којој мјери уговорне обавезе њемачког Рајха могу бити испуњене, с обзиром на њемачку правну ситуацију (члан 9. Кривичног закона њемачког Рајха забрањује изручење њемачких

у њиховом гођењу.¹⁴

*Commission des Responsabilités des Auteurs de la Guerre et Sanctions*¹⁵, коју је формирала прелиминарна Париска мировна конференција од 25. јануара 1919. године, учинила је важан припремни рад.¹⁶ Њен мандат је укључивао утврђивање одговорности покретача рата, утврђивање кршења закона и обичаја ратовања почињене од стране њемачких оружаних снага и њихових савезника, утврђивање одговорности за повреде закона рата и припрему приједлога за формирање суда за суђење одговорним. Елементи злочина које је развила Комисија укључују четири групе кривичних дјела: злочини против неповредивости уговора, злочини против међународног морала, кршење хуманитарног права и „прави“ ратни злочини, тј. кршење Хашких конвенција, Женевске конвенције о Црвеном крсту из 1864. године и општеприхваћених правила поморског ратовања. Од пресудног значаја за даљи развој међународног кривичног права било је, прије свега, набрајање појединачних ратних злочина, укључујући убиства и масакре, систематски терор, окрутност поступање према цивилном становништву, намјерно изгладњивање цивилног становништва, депортације цивила, међународно бомбардовање болница и пљачкање.¹⁷

Међутим, нови и амбициозни модел успостављања индивидуалне кривичне одговорности, формулисан у Версајском уговору, никада није реализован.¹⁸ Није створен међународни суд, а бившем њемачком цару одобрен је азил у Холандији¹⁹ и није му суђено пред

држављана).

¹⁴ Версајски споразум, члан 230.

¹⁵ Постављено 13.10.2013, са web sajta http://www.cairn.info/article.php%3FID_ARTICLE%3DRI_149_0043%26DocId%3D192965%26Ind_ex%3D%252Fcai...

¹⁶ Извјештај Комисије је објављен у American Journal of International Law (1920), (14), 95 и даље

¹⁷ Ова листа кршења међународног хуманитарног права преузета је, на примјер, у члану 6.(б) Нирнбершког статута.

¹⁸ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 4.

¹⁹ У вези са својим одбијањем да изручи њемачког цара, Холандија је нагласила да ако у будућности међународна судска пракса треба бити креирана од стране Лиге народа, онда ће се Холандија придружити новом поретку.

кривичним судом. Ни гоњење ратних злочинаца од стране савезничких војних судова није успјело, и то због тврдоглавог одбијања Њемачке да испоручи лица која су тражили савезници.²⁰ Умјесто тога, суђења су се одржавала пред њемачким Reichsgerichtom (Врховним судом Рајха²¹) у Лајпцигу („Лајпцишко суђење за ратне злочине“²²), на која су савезници невољно пристали.²³ Та суђења су организована да задовоље побједничке силе, а не као озбиљан покушај да се процесуирају ратни злочини.²⁴ Сразмјерно скроман је био и резултат суђења.²⁵

Њемачка Народна скупштина је 18. децембра 1919. године усвојила Закон о процесуирању ратних злочина и кривичних дјела²⁶ (*Gesetz zur Verfolgung von Kriegsverbrechen und Kriegsvergehen*) према којем је Reichsgericht постао надлежан за гоњење злочина или лакших кривичних дјела које су починили Нијемци унутар или ван земље током рата, прије 28. јуна 1919. године, против непријатељских грађана или имовине. Укупно 907 поступака покренуто је пред Reichsgerichtom на основу екстрадиционе листе, а Врховни суд је преузео додатних 837 поступака по сопственој иницијативи.²⁷ Међутим, само тринаест предмета је достигло фазу суђења. У девет суђења која су дошла до пресуде у меритуму, шест лица је осуђено, а шест ослобођено. Чак и у овим предметима, ниједна

---

²⁰ Листа за изручења поднесена њемачкој делегацији у Паризу, 3. фебруара 1920. године, садржавала је око 900 лица одговорних за „најтежа кршење закона и обичаја рата,“ укључујући и бројне официре и војне заповједнике. Bassiouni, M. Cherif (1999). *Crimes against humanity in international criminals law*. The Hague Netherlands: Kluwer Law International. 34.

²¹ Reich Supreme Court.

²² За више детаља, Erich (2001). *Reichsgericht*. Linden-Verlag, Leipzig.

²³ Kelmmer, Klemens (1993). *Das Reichsgericht in Leipzig*. In: Deutsche Richterzeitung (DRiZ), 26–31.

²⁴ Dorsch, G. Thomas (1999). *Der Reichsgerichtsbau in Leipzig. Anspruch und Wirklichkeit einer Staatsarchitektur*. Lang, Frankfurt am Main.

²⁵ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 5.

²⁶ Reichsgesetzblatt (1919), 2125.

²⁷ Ahlbrecht, Heiko (1999). *Geschichte der völkerrechtlichen Strafgerichtsbarkeit im 20. Jahrhundert*. 42 и даље.

казна није потпуно извршена. Када су побједничке силе изгубиле интерес, сва даљња суђења су суспендована, а двојица осуђених ослобођени су у сумњивом поновном суђењу.

Лајпцишка суђења за ратне злочине имала су само индиректан утицај на развој међународног кривичног права, јер је основа за суђења пред Врховним судом био њемачки Кривични закон. У неколико ријетких случајева који су окончани осудом Врховни суд је примијенио дефиниције злочина из Кривичног закона Рајха. Ипак, Врховни суд се позвао на међународно право да би оправдао незаконитост аката иако није било кривичног гоњења за међународна кривична дјела која су починили Нијемци у Првом свјетском рату.

3. Право о Нирнбергу и Токију

Статут Међународног војног суда у Нирнбергу (Нирнбершки статут), усвојен заједно са Лондонским споразумом (London Agreement), 8. августа 1945. године, од стране четири побједничке силе у Другом свјетском рату,²⁸ може се сматрати „изводом из матичне књиге рођених“²⁹ међународног кривичног права.³⁰ Главни дио Статута утврђује да злочини против мира, ратни злочини и злочини против човјечности повлаче индивидуалну кривичну одговорност према међународном праву. У том контексту, познати пасус у пресуди Нирнбершког суда даје сљедећи коментар: „Кривична дјела против међународног права су починили људи, а не апстрактни субјекти и само кажњавањем појединаца који су починили такве злочине - могу се примијенити одредбе међународног права“.³¹

Принципи Нирнбершког статута су примијењени не само у Нирнбергу, већ и на суђењу за ратне злочине у Токију (од стране

²⁸ Статут је укључен као додатак Споразуму.

²⁹ Certificate of birth.

³⁰ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 6.

³¹ Пресуда Међународног војног суда у Нирнбергу од 1. октобра 1946. године, у *The Trial of German Major War Criminals, Proceedings of the International Military Tribunal Sitting at the Nuremberg, Germany, part 22, 447.*

the International Military Tribunal for the Far East)³² и тестирани су и уједначени у бројним каснијим суђењима у окупационим зонама. Данас се нирнбершки принципи признају као обичајно право и чине језгро материјалног међународног кривичног права.³³

3.1. Нирнбершки статут и суђење

Лондонски споразум је обезбиједио стварање Нирнбершког суда „за суђење ратним злочинцима чија дјела немају никакав посебан географски положај.“³⁴ Овим великим ратним злочинцима се требало судити на основу Нирнбершког статута. Ратни злочинци чији злочини су могли бити локализовани на територији одређене земље - били су гоњени од стране тих земаља. Савезнички окупациони судови (*Besatzungsgerichte*) имали су надлежност над ратним злочинцима које су починили Нијемци унутар граница њемачког Рајха.³⁵

Важна основа за суђења која су одржавали савезници након Другог свјетског рата била је резултат истраге Комисија Уједињених нација за ратне злочине (UNWCC),³⁶ која је формирана 1942. године.³⁷ Ова комисија (са међународним особљем) имала је задатак да прикупља доказе о извршењу ратних злочина.

Злочини против мира су први међу злочинима у члану 6. Нирнбершког статута. Они се тичу планирања, припреме и вођења

---

³² Статут Међународног војног суда за Далеки исток (Токијски статут) држи се скоро дословно Нирнбершког стаута.

³³ Werle, (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 7.

³⁴ Лондонски споразум, члан 1.

³⁵ Након коначног проглашења Потсдамске конференције, 2. августа 1945. године, команданти главне четири окупационе силе су били овлашћени да врше државну власт у њиховим зонама у Њемачкој. Формиран је и Заједнички савезнички контролни савјет.

³⁶ The United Nations War Crimes Commission. Назив се може приписати конференцији која је одржана у Вашингтону 1942. године, на којој су се учесници (савезници) назвали Уједињене нације.

³⁷ Pedaliu, Effie (2004). *Britain and the 'Hand-over' of Italian War Criminals to Yugoslavia, 1945-48. (JStor.org preview). Journal of Contemporary History*, Vol. 39, (4), Special Issue: Collective Memory, 503–529.

ратне агресије. Статут прописује кршење закона и обичаја ратовања кажњивим као ратне злочине. Док криминализација ратних злочина служи да заштити права страних држављана, злочини против човјечности укључују дјела против сопствених грађана. Тако је домаћа арена такође укључена у међународно право.³⁸ Злочини против човјечности су засновани на идеји да неки озбиљни напади на појединце стичу међународну димензију када су систематски усмјерени на одређено цивилно становништво. Најзначајнији примјер ове нове врсте злочина је био геноцид, иако није назван тако ни у Статуту нити у пресуди Нирнбершког суда. Насупрот томе, није била одржива казна за чланство у организацијама чији је кривични карактер успоставио Нирнбершки суд (члан 10. Нирнбершког статута). Даља посљедица је да поступање по налозима није штитило од казне, али се казна могла у најбољем случају ублажити.³⁹

Суђење пред Нирнбершким судом почело је 20. новембра 1945. године у Нирнбергу, након отварања у Берлину.⁴⁰ Укупно 24 лица је оптужено, од којих је само 21 могло бити изведено пред Суд.⁴¹ Суд се састојао од по једног судије из сваке од четири побједничке силе, са по једном замјеном за сваког судију (члан 2. Нирнбершког статута). Одлуке Суда су захтијевале већину гласова његових чланова, тако да су три гласа била неопходна за доношење пресуде. Тужилаштво се такође састојало од по једног члана из сваке од четири побједничке силе (члан 7. Нирнбершког статута).⁴²

---

³⁸ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 8.

³⁹ Статут, члан 8.

⁴⁰ Wright, Quincy (1948). *Legal Positivism and the Nuremberg Judgment*. American Journal of International Law, 42 (2), 405–414.

⁴¹ Robert Ley је избегао суђење самоубиством, Gustav Krupp није био у стању да прати суђење, а Martin Bormann је морао бити процесуиран у одсуству.

⁴² Harris, Whitney R. (2006). *Tyranny on Trial—Trial of Major German War Criminals at Nuremberg, 1945–1946*. In Herbert R. Reginbogin & Christoph J. M. Safferling. *The Nuremberg Trials: International Criminal Law Since 1945/ Die Nürnberger Prozesse: Völkerstrafrecht seit 1945*. Berlin: Walter de Gruyter, 106–114.

Није била могућа жалба на правноснажну одлуку Суда (члан 26. Нирнбершког статута).⁴³

Нирнбершки суд је објавио пресуду 30. септембра и 1. октобра 1946. године.⁴⁴ У вези са злочинима против човјечности, Суд је навео да су политички противници нациста убијани и затварани још прије рата и у том процесу такође посебно истакао прогањање Јевреја. На основу текста члана 6. Нирнбершког статута („у извршењу или у вези са било којим злочином у надлежности Суда“), Суд је тражио везу између злочина против човјечности и ратних злочина или ратова агресије. Често ова веза није могла да се докаже за дјела настала прије почетка рата.⁴⁵

Двије главне примједбе нирнбершком моделу су, с једне стране, довеле у питање његов политички легитимитет и, са друге стране, правни основ.⁴⁶ Са правне тачке гледишта, нирнбершка пресуда је углавном критикована због кршења забране ретроактивног кажњавања, суштинског принципа којег је прихватио и сам Нирнбершки суд.⁴⁷ Мишљења су и даље подијељена око тога да ли су сви злочини процесуирани пред Нирнбершким судом били злочини по међународном праву у вријеме када су почињени.⁴⁸ У вези са злочинима против човјечности, било је неспорно да су разни злочини, као што су убиство, поробљавање, мучење и силовање - били незаконити у скоро свим правним системима у то вријеме. Међутим, и овдје би се могло расправљати да ли су општи принципи права, као признати извор међународног права, могли оправда-

---

⁴³ Zolo, Danilo (2009). *Victors' Justice: From Nuremberg to Baghdad*. New York & London: Verso Books.

⁴⁴ Smith, Bradley F. (1977). *Reaching Judgment at Nuremberg*. Basic Books.

⁴⁵ На смрт је осуђено 12 оптужених, троје на доживотни затвор и четири на затворске казне у трајању између десет и 20 година. Троје оптужених су ослобођени. Четири групе су проглашене за криминалне организације

⁴⁶ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 9.

⁴⁷ Marrus, Michael R. (1997). *The Nuremberg Trial: Fifty Years After*. The American Scholar, 66 (4), 563–570.

⁴⁸ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 9.

ти кажњавање злочина против човјечности.⁴⁹ По мишљењу Суда, „свечано одрицање од рата као инструмента националне политике, нужно укључује тврдњу да је такав рат био незаконит по међународном праву, а да они који су планирали и водили такав рат, са неизбјежним и страшним посљедицама, починили су злочин.“⁵⁰ У наредном периоду, принципи које је примијенио и изградио Нирнбершки суд у више наврата су били потврђивани као дио међународног права.⁵¹

3.2. Токијски статут и суђење

Међународно кривично право, употребљено у Нирнбергу, потврђено је на другом суђењу највећим злочинцима Другог свјетског рата, које је одржано у Токију од 1946. до 1948. године.⁵² Предмет суђења била је агресивна јапанска политика прије 1945. године.⁵³ Оптужени на овом суђењу били су припадници политичке и војне елите, укупно 28 бивших јапанских генерала и политичара.⁵⁴

Основа за суђење за ратне злочине у Токију је била директива главног заповједника савезничких снага, Douglasa MacArthura, издата 19. јануара 1946. године, којом је формиран Суд и успостављено његово право (Статут Међународног војног суда за Далеки исток, Токијски статут). Као модел за Токијски статут послужио је Нирнбершки статут. Злочини према Токијском статуту су злочини против мира, ратни злочини и злочини против човјечности, а

---

⁴⁹ Priemel, Kim C. & Stiller, Alexa, eds. (2012). *Reassessing the Nuremberg Military Tribunals: Transitional Justice, Trial Narratives, and Historiography*. Berghahn Books.

⁵⁰ Нирнбершка пресуда, дио 22, 445.

⁵¹ Heller, Kevin J. (2011). *The Nuremberg Military Tribunals and the Origins of International Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press.

⁵² Brackman, Arnold C. (1987). *The Other Nuremberg: The Untold Story of the Tokyo War Crimes Trial*. New York: William Morrow and Company.

⁵³ Horowitz, Solis (1950). *The Tokyo Trial*. International Conciliation 465 (November), 473–584.

⁵⁴ Piccigallo, Philip R. (1979). *The Japanese on Trial: Allied War Crimes Operations in the East, 1945–1951*. Austin, Texas: University of Texas Press.

представљали су централни дио овог статута.⁵⁵

Суђење у Токију завршено је осудом свих оптужених.⁵⁶ Уз седам смртних казни, изречено је још 16 доживотних казни затвора, као и по једна пресуда која је гласила на 20, односно седам година затвора.⁵⁷

3.3. Закон број 10 Контролног савјета за Њемачку

Као правни основ за суђења у окупационим зонама, Закон број 10, донесен 20. децембра 1945. године⁵⁸ од стране савезничког Контролног савјета⁵⁹, био је од велике важности.⁶⁰ Са овим законом побољшан је модел нирнбершког суђења за ратне злочине. Закон је требало да осигура да суђења у четири окупациона подручја почивају на јединственој правној основи.⁶¹

Закон је укључивао злочине против мира, ратне злочине и злочине против човјечности. Примјењивали су га и њемачки судови када су им савезничке снаге у британским, француским и совјетским окупационим зонама одобрили јурисдикцију на основу члана 3. Закона.

Од многобројних националних суђења, 12 тзв. нирнбершких суђења, одржаних од стране америчких војних трибунала до средине 1949. године, могу бити посебно наглашени. Свако од ових

---

⁵⁵ Maga, Timothy P. (2001). *Judgment at Tokyo: The Japanese War Crimes Trials*. Lexington: University Press of Kentucky.

⁵⁶ Lael, Richard L. (1982). *The Yamashita Precedent: War Crimes and Command Responsibility*. Wilmington, Delaware: Scholarly Resources.

⁵⁷ Totani, Yuma (2009). *The Tokyo War Crimes Trial: The Pursuit of Justice in the Wake of World War II*. Cambridge: Harvard University Asia Center.

⁵⁸ Taylor, Telford (1949). *Final Report to the Secretary of the Army on the Nuernberg war crimes trials under Control council law no.10*. Washington, D. C.: Jag School.

⁵⁹ *Control Council Law No. 10*. Encyclopaedic Dictionary of International Law (3 ed.), Oxford University Press, 2009.

⁶⁰ *The Nuremberg Code from Trials of War Criminals before the Nuremberg Military Tribunals under Control Council Law No. 10*. Nuremberg, October 1946–April.

⁶¹ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 12.

суђења било је усмјерено на одређену групу извршилаца.⁶² Међу оптуженим су били највиши представници медицинских, правних, војних, економских и индустријских професија, као и високо позиционирани званичници државе и странака. И пресуде Врховног суда у Британској окупационој зони биле су од великог значаја за развој међународног кривичног права.

4. Међународно кривично право током Хладног рата

Злочини и принципи формулисани у Нирнбергу потврђени су наредних година и деценија многобројним резолуцијама Генералне скупштине УН, одлукама Међународног суда правде, као и извјештајима и плановима Комисије УН за међународно право.⁶³ У Резолуцији 95 од 11. децембра 1946. године Генерална скупштина УН одобрила је принципе међународног кривичног права садржане у Нирнбершком статуту и примијењених у пресуди Нирнбершког суда.⁶⁴ У Резолуцији 177 од 21. новембра 1947. године Комисија за међународно право припремила је нацрт кодификације међународних принципа и злочина садржаних у Статуту и пресуди Нирнбершког суда. Извјештај Комисије за међународно право о тзв. Нирнбершким начелима посебно је истакао њихово признање као међународног обичајног права. Уз то, ова комисија је 1954. године представила први нацрт „Законика о кривичним дјелима против мира и безбједности човјечанства“. Наредни нацрти услиједили су 1991, 1994. и 1996. године.

У исто вријеме, разни елементи обичајног међународног кривичног права су били усвојени у међународном уговорном праву. Од посебног значаја су Конвенција о спречавању и кажњавању злочина геноцида⁶⁵ од 9. децембра 1948. године и четири Женевске

---

⁶² *Memorandum, Control Council Law No. 10: Punishment of Persons Guilty of War Crimes, Crimes against Peace and against Humanity*. January 1946, World War II File, Bontecou Papers, Harry S. Truman Presidential Museum & Library.

⁶³ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 13.

⁶⁴ *UN Doc. A/RES/1/95 (1946)*.

⁶⁵ 78 UNTS (1949). *The Convention on the Prevention and Punishment of the Crime*

конвенције⁶⁶ од 12. августа 1949. године, укључујући и два Додатна протокола од 8. јуна 1977. године.

И поред наведених активности, „сигнали“ послати из Нирнберга и Токија нису наишли на велики пријем у пракси држава и заједница народа. Примјена међународног кривичног права од стране националних судова била је риједак случај, а државе и заједница народа нису имале ни воље ни способности да примијене ово право.

5. *Ad hoc* трибунали Уједињених нација

Разлози за реактивирање нирнбершког права у пракси била су озбиљна кршења међународног хуманитарног права почињена на територији бивше Југославије почетком 1990. године и мањинског народа Тутси у Руанди 1994. године.⁶⁷ У овим случајевима су на спровођењу међународног кривичног права инсистирале Уједињене нације, чији је Савјет безбједности креирао два међународна кривична трибунала. За разлику од *ad hoc* трибунала у Нирнбергу, легалну основу нова два трибунала није представљао међународни споразум, већ резолуције Савјета безбједности УН, на основу Поовеље УН (поглавље VII).

5.1. Међународни кривични суд за бившу Југославију

Резолуцијом 808 од 22. фебруара 1993. године Савјета безбједности УН одређено је да догађаји у бившој Југославији представљају пријетњу међународном миру. У погледу злочина који су почињени, у Савјету безбједности је превладало мишљење да се

---

of Genocide. Конвенција је ступила на снагу 12. јануара 1951. године. Види Gellately, Robert & Kiernan, Ben (2003). *The Specter of Genocide: Mass Murder in Historical Perspective*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 267.

⁶⁶ Bugnion, Francois (2000). *The Geneva Conventions of 12 August 1949: From the 1949 Diplomatic Conference to the Dawn of the New Millennium*. International Affairs (Royal Institute of International Affairs), 41–51.

⁶⁷ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 15.

дугорочна стабилност у регији може једино постићи тако што ће се уз војне мјере за успостављање мира, примијенити и казне за извршиоце злочина. С тим у вези, генерални секретар УН је 3. маја 1993. године поднио Извјештај припремљен на захтјев Савјета безбједности о могућности стварања кривичног суда од стране УН.⁶⁸

У Резолуцији 827 од 25. маја 1993. године Савјет безбједности је одлучио да ће, у сврху процесуирања лица одговорних за тешка кршења међународног хуманитарног права почињена на територији бивше Југославије у периоду између 1. јануара 1991. године и датума кога одреди Савјет безбједности, усвојити Статут Међународног суда.⁶⁹ Чланови 2.–5. Статута⁷⁰ Међународног суда за бившу Југославију (the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia - ICTY) садрже попис кривичних дјела чије је извршиоце овлашћен Суд процесуирао. Ту су укључени ратни злочини, геноцид и злочини против човјечности.⁷¹ Од тзв. кључних злочина по међународном праву изостављени су само злочини против мира. Уз то, својим општим начелима, Статут ICTY углавном усваја одредбе Нирнбершког статута.

ICTY је значајно допринио разјашњењу и даљем развоју међународног кривичног права.⁷² Посебан значај има примјена

⁶⁸ *UN Doc. S/25704 (1993)*.

⁶⁹ У овој резолуцији Савјет безбједности говори о распрострањеном и флагрантном кршењу међународног хуманитарног права на територији бивше Југославије, укључујући извјештаје о масовним убиствима, огромном, организованом и систематском заробљавању и силовању жена и о дуготрајном етничком чишћењу.

⁷⁰ *Statute of the International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991*, U.N. Doc. S/25704 at 36, annex (1993) and S/25704/Add.1 (1993), adopted by Security Council on 25 May 1993, U.N. Doc. S/RES/827 (1993).

⁷¹ *Genocide, war crimes, and crimes against humanity: topical digests of the case law of the International Criminal Tribunal for Rwanda and the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*, Published by the organization. Human Rights Watch, 2004.

⁷² Bingham, Laura (2006). *Strategy or Process - Closing the International Criminal Tribunals for the Former Yugoslavia and Rwanda*. Berkeley Journal of International Law, Volume 24, Issue 2 Article 12.

кривичног права у међународним и немеђународним оружаним сукобима.⁷³ У том контексту, међународно ратно право се углавном примјењују и у грађанским ратовима. Осим тога, ICTY је у много чему прецизирао дефиниције злочина против човјечности и геноцида.⁷⁴

5.2. Међународни кривични суд за Руанду

Савјет безбједности УН је 1995. године основао Међународни суд за Руанду (International Criminal Tribunal for Rwanda – ICTR), и то Резолуцијом 955. Овај суд је, као и ICTY, настао као мјера за успостављање и одржавање међународног мира и безбједности према поглављу VII Повеље УН-а. Ради се о реакцији међународне заједнице на геноцид у Руанди 1994. године који је узео животе око 800.000 људи, и то у року од неколико мјесеци. ICTY није био само модел за стварање ICTR, већ је такође институција повезана с њом на много начина.⁷⁵ Тако је до 2003. године постојало само једно тужилаштво за оба суда, а чланови жалбеног вијећа ICTY били су и чланови жалбеног вијећа ICTR. Јурисдикција ICTR протеже се на процесуирање геноцида, злочина против човјечности и ратних злочина почињених у периоду између 1. јануара и 31. децембра 1994. године.⁷⁶ Суд је учинио пионирски посао, посебно у развијању дефиниције геноцида.⁷⁷

---

⁷³ Водећи случај је *Тужилац против Тадића*, ICTY (Жалбено вијеће), одлука од 2. октобра 1995. године, став 96.

⁷⁴ Swart, Bert, Zahar, Alexander & Sluiter, Göran (2011). *The Legacy of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*. Oxford Scholarship Online.

⁷⁵ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 18.

⁷⁶ *International Criminal Tribunal for Rwanda: reports of orders, decisions and judgements*, 2000, Law School Reference KZ1201.A12 T75x 2005.

⁷⁷ Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law*. The Hague: Asser Press 18.

6. Међународни кривични суд и Римски статут

Конвенције о геноциду из 1948. године предвиђала је надлежност међународног кривичног суда, умјесто прогона од стране државе у којој је кривично дјело почињено. Доношењем ове конвенције Генерална скупштина УН одобрила је Комисији за међународно право да утврди пожељност и могућност успоставе међународног правосудног органа за суђење лицима оптуженим за геноцид. Након позитивног гласања у Генералној скупштини УН, 1951. године, Комисије за међународно право, као поткомисија Генералне скупштине УН, поднијела је Правном комитету Нацрт статута Међународног кривичног суда. Суд је требао бити одговоран за процесуирање случајева представљених код њега од стране уговорних страна, путем међународних уговора уопштено или путем појединачних случајева. Ревидирана верзија Нацрта изнесена је 1954. године пред Генералну скупштину.

Међутим, погоршање међународне политичке климе спријечило је наставак овог рада⁷⁸, али је Комисија за међународно кривично право наставила свој рад на материјалном међународном кривичном праву. Тако је 1989. године, на иницијативу Тринаидада и Тобага, Комисија била овлашћена од стране Генералне скупштине да поново размотри стварање сталног међународног кривичног суда. Комисија је ускоро припремила Приједлог статута Међународног кривичног суда, који је представљен Генералној скупштини УН 1994. године. Генерална скупштина је потом именовала *ad hoc* комитет који је 1995. године поднио Извјештај у коме се по први пут не прави разлика између процедуре и материјалног права. Након подношења извјештаја *ad hoc* комитета, Припремни комитет (Preparatory Committee), основан од стране Генералне скупштине УН, био је задужен за израду текстова за планирану конференцију држава који је поднио извјештај 1996. године.⁷⁹

---

⁷⁸ Köchler, Hans (2003). *Global Justice or Global Revenge? International Criminal Justice at the Crossroads*. Vienna/New York: Springer.

⁷⁹ Calvo-Goller, Karin (2006). *The Trial Proceedings of the International Criminal*

Међународна конференција на којој је основан Међународни кривични суд (International Criminal Court – ICC) одржана је у Риму од 16. јуна до 17. јула 1998. године.⁸⁰ Група држава која је укључивала Аустралију, Канаду и Њемачку заговарала је брзо стварање јаког суда који би био (што је више могуће) независан. Насупрот њих група држава која је укључивала САД, Индију и Кину, тражиле су слаб и више симболички суд, који би Савјет безбједности УН могао активирати у кризним ситуацијама. С друге стране, суштински проблеми, поготово формулисање дефиниција злочина, показали су се мање контроверзним, иако напори да се постигне споразум о дефиницији злочина агресије⁸¹ нису успјели. Главна подручја спотицања укључивала су дефинисање надлежности ICC, посебно питање хоће ли овај суд аутоматски имати надлежност; улогу и статус адвоката и однос ICC са Уједињеним нацијама, поготово са Савјетом безбједности.⁸²

Римски статут ICC усвојен је 17. јула 1998. године на пленарној сједници⁸³, са 120 гласова за. Само седам држава (САД⁸⁴, Кина, Из-

---

Court – ICTY and ICTR Precedents. Martinus Nijhoff Publishers.

⁸⁰ United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court. На Конференцији је учествовало више од 160 држава, 17 међународних организација и више од 250 невладиних организација. Предмет преговора био је Нацрт статута (*UN Doc. A/CONF. 183/2/Add 1* од 14. априла 1998. године) припремљен од стране Припремног комитета који је садржавао 116 чланова, са 1.400 допуна и скоро 200 опција, за стварање сталног међународног кривичног суда.

⁸¹ Documents on the Crime of Aggression, issued at the Preparatory Commission and the Assembly of States Parties to the Rome Statute.

⁸² Werle, Gerhard (2005), *Principles of international criminal law.* The Hague: Asser Press 21.

⁸³ Завршни акт, Анекс I. F., UN Doc./CONF. 183/10 (1998).

⁸⁴ Америчке резерве су сажете у L.A. Casey, 25 Fordham International Law Journal (2002), 840. Други елемент америчке политике према ICC укључивао је настојања америчке владе да закључи билатералне споразуме о неизручењу ICC америчких држављана. Morris, Madeline (2001). *The United States and the International Criminal Court.* Winter: Law and Contemporary Problems, vol. 64, (1); Mutua, Makau (2004). *America and the International Criminal Court.* Nairobi: Daily Nation, January 11 и Bosco, David (2011). *Susan Rice Versus the ICC Prosecutor.* Foreign Policy August 24.

раел, Ирак, Либија, Јемен и Катар) гласали су против Статута, а 21 глас је био уздржан. Статут је ступио на снагу 1. јула 2002. године, а ИСС је 11. марта 2003. године почео с радом са сједиштем у Хагу, Холандија.

Једно од контроверзних је било питање ко би требао бити овлашћен за покретање поступака пред ИСС. На темељу одредби усвојених у Статуту ИСС (члан 15. став 1.), тужилац, Савјет безбједности и странке (States Parties) имају право да покрену истрагу.

Римски статут регулише стварање ИСС (дио 1), његову организацију, администрацију и финансирање (дијелови 4, 11 и 12), процедуру пред ИСС и сарадњу са ИСС (дијелови 5–10). Статут такође набраја злочине⁸⁵ према чијим извршиоцима ИСС има јурисдикцију, а садржи и опште принципе кривичног права (дијелови 2 и 3).

7. Закључак

Напори да се створи стални међународни кривични суд датирају још из периода прије Другог свјетског рата.⁸⁶ Почетни покушаји стварања међународног кривичног суда за процесуирање злочина против тероризма у оквиру Лиге народа датирају још од 1937. године. Међутим, тек након Другог свјетског рата и успјешног завршетка суђења за ратне злочине у Нирнбергу и Токију, напори за стварање међународног кривичног суда добили су нови подстицај.⁸⁷

Ступање на снагу Римског статута и стварање ИСС представљало је коначну прекретницу у развоју међународног кривичног права. Римски статут је сада темељни документ међународног кривичног права и значи велики корак напријед у погледу материјалног међу-

---

⁸⁵ Sunga, S. Lyal (1998). *The Crimes within the Jurisdiction of the International Criminal Court* (Part II, Articles 5–10). *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. vol. 6, (4), 377–399.

⁸⁶ Broomhall, Bruce (2003). *International Justice and the International Criminal Court: Between Sovereignty and the Rule of Law*. Oxford: Oxford University Press.

⁸⁷ Strapatsas, Nicolaos (2002). *Universal Jurisdiction and the International Criminal Court*. *Manitoba Law Journal*, vol. 29, 2.

народног кривичног права. Статут има посебно иновативни утицај у подручју општих начела кривичног права.

Academician Miodrag N. Simović, Vice-President of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina, Full Professor of the Faculty of Law of Banja Luka, Corresponding Member of the Academy of Sciences and Art of Bosnia and Herzegovina and Foreign Member of the Russian Academy of Natural Sciences

INTERNATIONAL CRIMINAL JUSTICE: GENESIS AND HISTORICAL EVOLUTION

Summary

The idea of a universal criminal justice has its roots in the distant human history. However, not before the 20th century have such ideas started to take shape as legal issues. There were two major obstacles in the way of establishing an individual culpability in the international criminal law. First, states and not individuals were exclusive subjects in the classical international law. Therefore, the establishment of criminal norms of the international law, first and foremost, required the recognition of an individual as a subject of the international law. Second, it was necessary to overcome a defensive attitude of states towards the external influences, which was deep-rooted in the concept of sovereignty. Nevertheless, those obstacles were overcome. Within such a context, the evolution of the international criminal law was stimulated by the universal tendency of the contemporary international law to strengthen the position of an individual.

Keywords: *criminal justice, Peace Treaty of Versailles, Nuremberg Charter, The Hague Tribunal, International Criminal Court.*

ЛИТЕРАТУРА

- Andelman, David, A. (2008). *A Shattered Peace: Versailles 1919 and the Price We Pay Today*. New York/London: J. Wiley.
- Bassiouni, M. Cherif (2008). *International Criminal Law*. Vol. 3. Multilateral and Bilateral Enforcement Mechanisms, Vol. II. Nijoff.
- Bassiouni, M. Cherif (1999). *Crimes against humanity in international criminal law*. The Hague, Netherlands: Kluwer Law International.
- Bradley, Smith (2008). *Judgment at Nuremberg*. University of Missouri - Kansas City School of Law.
- Calvo-Goller, Karin (2012). *La procédure et la jurisprudence de la Cour pénale internationale (Preface by Pr Robert Badinter)*. Lextenso éditions – La Gazette du Palais.
- Cassese, Antonio (2003). *International criminal law*. Oxford University Press.
- Cassese, Antonio, Gaeta, Paola & Jones, R.W.D. John (2002). *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press.
- Davidson, Eugene (1997) [1966]. *The Trial of the Germans: An Account of the Twenty-Two Defendants Before the International Military Tribunal at Nuremberg*. Columbia, MI: University of Missouri Press.
- Kress, Claus & Lattanzi, Flavia (2005). *The Rome Statute and Domestic Legal Orders Volume II*. Fagnano Alto: il Sirente.
- Lee, S. Roy (1999). *The International Criminal Court: The Making of the Rome Statute*. The Hague: Kluwer Law International.
- Lee, S. Roy & Friman, Hakan (2001). *The International Criminal Court: Elements of Crimes and Rules of Procedure and Evidence*. Ardsley, NY: Transnational Publishers.
- Macmillan, Margaret (2001). *Paris 1919: Six Months that Changed the World*. New York: Random House.

- Manfred, Boemeke, Feldman, Gerald & Gläser, Elisabeth (1998). *The Treaty of Versailles: A Reassessment After 75 Years*. Washington, DC: German Historical Institute.
- Minear, Richard H. (1971). *Victor's Justice: The Tokyo War Crimes Trial*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Sharp, Alan (2011). *Consequences of Peace: The Versailles Settlement: Aftermath and Legacy 1919-2010*. Haus Publishing.
- Schabas, A. William & Lattanzi, Flavia (2004). *Essays on the Rome Statute of the International Criminal Court Volume II*. Fagnano Alto: il Sirente.
- Schabas, A. William (2011). *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Werle, Gerhard (2005). *Principles of International Criminal Law*. The Hague: Asser Press.

Internet:

- <http://untreaty.un.org/cod/icc/index.html>.
- <http://www.un.org/icty/>.
- <http://www.ictr.org/>.
- <http://www.ushmm.org/>.
- http://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be940a655eb30e16/0/rome_statute_english...
- <http://www.leipzigdetails.de/eventdetails/events/reichsgericht-bundesverwaltungsgesicht-die-fueh...>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_II,_German_Emperor.
- <http://www.brill.com/beyond-victors-justice-tokyo-war-crimes-trial-revisited>.
- <http://www.jus.uio.no/treaties/04/4-06/military-tribunal-far-east.xml>.
- <http://opiniojuris.org/2011/12/23/nuremberg-scholars-amicus-brief-in-kiobel/>.
- <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/759844/International-Criminal-Tribunal-for-the-Former-...>
- <http://avalon.law.yale.edu/imt/imt10.asp>.

